

Tichý letní večer . . .

Dusný, ale vonný vzduch vniká otevřenými okny v přízemní komnatu, v níž u klavíru sedí více nežli třicetiletý muž drobné, spíše naduřelé než zavalité postavy.

Po dva dny a dvě noci nebyl vyšel ze své pracovny. Byltě pracoval s napjetím veškerých svých sil, jak bylo jeho zvykem.

Marně namahal se hostitel, aby jej vylákal pod širé nebe na čerstvý, osvěžující vzduch do stinné zahrady, rozkládající se podle vinice Bertramky před Oujezdskou branou v tiché úžlabině mezi západním svahem vršiny Mrázovky a východním svahem vrchu nad hřbitovem malostranským.

Tenkráté — v předposledním desetiletí minulého století — bylo v místech těch romanticky pusto. Na Mrázovce, nyní dělnickými domky z části amfiteatralně zastavené, rozprostírala se pouhá pole; na severním úpatí jejím byla jen jediná vinice, pak cihelna a několik chatrčí,

známých do nedávna ještě pod jménem „Poslovina“.

Východní svah a úpatí vršiny nad hřbitovem bylo však samý strom a keř, jednak ovocný, jednak lesní. Byloť tu stinněji, vonněji, romantičtěji než nyní; slovem vinice Bertramka a zahrada její, rozkládající se jednak v úžlabině na úpatí vršiny, jednak zase po vršině samé až k jejímu temenu byla rozkošným zákoutím, v němž mimo vzrušující hluk a šum velkoměstský bylo možno v tiché odloučenosti klidně žít, snít a po útrapách a svízelné práci odpočinouti . . .

Avšak muž, kteréhož byl tehdejší vlastník Bertramky pozval, aby si v rozkošném zákoutí pooddechl a odpočinul, neznal oddechu.

Duch jeho pracoval horečně i zde, kde nebylo zdánlivě k duševní práci žádného popudu; ba pracoval zde s napjetím veškerých sil a takořka do vysílení.

Šloť mu o věc nad míru důležitou, o dokončení nové zpěvohry, kterouž byl právě s nadšením komponovati začal. Geniální duch jeho neměl pro nic jiného smyslu, nežli pro melodie svých reků — vše ostatní — i nejmilejší zábava jeho, hra na kulečníku, ustoupila úplně do pozadí . . .

A po dva dny a dvě noci nehnul se už ze své pracovny.

Hostitel a přátelé hostovi, kteří byli přišli vzácného hosta navštívit, našli dveře komnaty uzavřeny a neodvážili se komponistu vyrušit . . .

I geniové nedostihli jsou přece jen křehcí lidé. Organismus jejich podléhá téměř vlivům jako onen lidí zcela obyčejných — i oni ochuraví a zemdlí, i oni mívají v životě svém okamžiky úplné ochablosti, sklíčenosti a beznadějnosti.

A tak i Mozart, když meškaje návštěvou u svého přítele na Bertramce, pracoval o své geniální zpěvohře „Don Juan“.

Bezpříkladná, vysilující pracovitost jeho byla sice již začasť mírnou ochablostí ve tvoření varována; až dosud však ještě nikdy tak nápadně jako tentokrát, kdy druhdy neustále svěží, nevyčerpatelný zdroj obraznosti takorča náhle zdál se býti vyčerpán, pustý, neúrodný . . .

Mozartovi bylo k smrti pusto. Duch jeho zdál se bloudit v mrákotách, srdce naplňovala nevyličitelná úzkost.

Jak rád by byl i nyní ještě dále pracoval! Ale vše splývalo v chaos. Všechny, druhdy tak bezprostředně a svěže z duše plynoucí me-

lodie splývaly v neurčitý, temný hukot — v pouhou dissonanci . . .

Marně namahal se vylouditi klavíru zvuky souvislé, harmonické; prsty jeho po klavesích jen ledabylo přebíhaly, vyluzující jen jednotlivé tóny — nesouvislé . . .

A dlouho, dlouho seděl pak jako v ztrnutí s hlavou k prsoum skloněnou.

Náhle zazněly z dále první akkordy zpěvu slavíka . . . Nic více než několik tónů — pak bylo zase ticho . . .

Mozart zvedl hlavu a pohlédl otevřeným oknem do stinné zahrady.

Slunce bylo už zapadlo; krvavá, ale už blednoucí záplava oblévala magickým světlem stromy i keře, trávníky i stezky, vinoucí se vzhůru po dosti příkré stráni . . .

Kolkolem panovalo hluboké ticho. Mozart, jenž byl po prvních zvucích zpěvu slavičího chvíli naslouchal, pomalu vstal a přiblíživ se k otevřenému oknu, zahleděl se bezmyšlenkovitě v zarůžovělé prázdno. Na to pomalu se obrátil — bezmyšlenkovitě otevřel dvéře, bezmyšlenkovitě sešel do zahrady a ubíral se volným krokem z počátku po stezkách žlutým pískem posypaných, pak po stezkách vždy neschůdnějších a vždy klikatěji do výše vedoucích . . .

Kdo by jej byl potkal, nebyl by mohl jinak, než pokládati jej za živou mrtvolu, nemající pro nic kolem sebe smyslu.

Pomalou, potácivě, se sklopeným k zemi zrakem ubíral se po neschůdných už stezkách vždy výše, až octnul se skoro na temenu vršiny, odkud jest volná a zároveň překrásná vyhlídka na část Prahy.

Zde se zastaviv, zvedl mimoděk hlavu a pohledl na čarokrásný obraz v zrůžovělém, vždy více blednoucím světle se stápějící Prahy.

Několik okamžiků díval se na obraz ten bezmyšlenkovitě.

Náhle však šlehla duší jeho myšlenka — chladná a břítká jako ocel. — myšlenka zdrcující . . .

V duševní tísní a ochablosti mu napadlo, žeť „Don Juan“, o němž právě pracoval, určen k provozování v Praze — v divokrásném, starohylém, proslaveném tomto městě osvědčených hudebních znalců, které jej právě v blednoucích reflexích zapadlého slunce oslňovalo . . .

A poprvé v jeho životě šlehla duší myšlenka, že odvažuje se snad přece jen něčeho nedostižitelného, chtěje nejnovější dílo své, při jehož provádění byly duševní síly jeho skoro

úplně ochably, předložiti přede vším Praze ku posouzení. Zdálo se mu — co zdává se zhusta každému poctivě tvořivému duchu — že dílo jeho chabé, nedostatečné umělecké nedochůdce — že tvůrce jeho nepochopiv hudebního ducha českého lidu nemůže a nesmí se odvážiti dílo své předložiti znalcům tak vybroušeného vkusu, jakýmž po všem světě slyneli tehdejší Pražané . . .

I bylo mu úzko, nevýslovné úzko a teskno.

Předcházejícím duševním namáháním ochablý zrak jeho těkal bezúčelně z místa na místo, nohy jeho počaly se chvěti, musil usednouti do trávy.

Poděpřev hlavu v dlaň, seděl dlouho v trapném, bolestném, jitřivém zadumání . . . Hlavou jeho křížovalo tisícero myšlenkových blesků a beznadějnost zatínala ostré své spáry v jeho duši . . .

Zatím bylo se už sešeřilo; kolem panovalo hluboké ticho.

Náhle zazněl z temného houští z dolenní části zahrady hluboko pod Mozartem zpěv slavíka.

Mozart vztýčiv hlavu poslouchal.

Avšak divuplný zpěv nejproslavenějšího operence působil na rozechvěnou duši jeho trapně a bolestně. Zdálo se mu býti ousměškem na malomocné snahy lidské, na smělé, odvážné

snahy všech, kdož se opovažujou chtít více, nežli po čem touží a práhne prostřednost lidská . . .

Však co to?

Kromě zpěvu slavíka zazněly tichem večerním náhle jiné tóny . . . Zazněly s jiné strany — s nejvyššího temene vršiny za Mozartem . . .

Mozart několik okamžiků naslouchá.

Zpěv slavíka zní zdola — tóny lidského hlasu s hůry . . .

Z počátku tóny obou splývají . . . chvíli zní zpěv slavíkův, pak čisté, jasné tóny lidské — stříbrný, sladký hlas dívčí . . .

Mozart střelhitě vyskočiv dívá se kolem sebe. Na nejvyšším temenu vidí temnou silhouettu dívčí postavy a z pouhých obrysů poznává prosté děvče venkovské, ubírající se po temeně a — zpívající . . .

Naslouchá pozorněji.

Děvče zpívá tklivou, dojemnou píseň národní . . . Zvuky stříbrného hlasu vlní se tichým vzduchem jako vážní démonkové roznášejí v srdce lidská tklivost, hoře a zármutek . . .

Slavík dole však klokotá vždy vášnivěji. Občas přehluší zpěv jeho i zpěv dívčí; jednotlivé tóny hlasu jásavě zaznívají — ale pozornost Mozartovu přece zpěv ten více nepoutá . . .

Vidí jen temnou, vždy více se vzdalující silhouetku neznámé dívky. Neslyší než její hlas, než divuplné tóny prosté a přece tak poetické písně národní . . .

Náhle přešel tklivý, sladce zádumčivý tón zpěvu v tón čtveračivý a zvuky zvonivého stříbrohlásku tetelí se tichým vzduchem večerním jako čtveračiví démonkové roznášející po světě v srdce lidská bodrou veselostí . . .

Mozart stojí jako u vidění.

V duši jeho se počíná vyjasňovati — zpěv dívčí působí přímo zázračně . . .

Silhouetka dívky vždy více se vzdaluje, zpěv její vždy více mizí, až konečně doznívá . . .

Mozart stojí posud na témže místě nepohnutě jako socha. Ale v duši jeho jest jasno — sklíčenost, beznadějnost jeho jest zaplašena.

Před duševním zrakem jeho otvírá se jasná, utěšená perspektiva; neboť kde pějou prosté dívky takové písně, jakou byl právě slyšel, tam musí býti porozumění pro přirozenou hudbu, jakou má na zřeteli on — tam není možno, aby jeho dílo — — —

Nedomyslíl . . .

Osvěžen jako ještě nikdy sestoupil s vršiny a stráviv v kruhu přátelském veselý večer, po-

kračoval druhého dne z rána opět ve své práci . . .

Dusná ochablost byla minula. Svěže jako v dnech nejbezprostřednějšího tvoření pracoval nyní Mozart s důvěrou ve své síly, až dokončil „Don Juana“, dílo — nesmrtelné . . .

